

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Наталія Кравченко,

e-mail: nataly_kyiv@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8776-000X>

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Україна, 03041, м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 19*

Стаття присвячена дослідженню ключової сфери гібридного російсько-українського протистояння – інформаційній складовій. Визначаються основні фази російської агресії. Акцентується увага, що активній фазі російської агресії передувала стратегічна інформаційна операція в основі якої була покладена доктрина «руського мира» та «м'яка сила». З наближенням підписання Україною Угоди про асоціацію у Вільнюсі в листопаді 2013 року, початком Євромайдану у грудні 2013 року стратегічна інформаційна операція переростає в стратегію «керованої нестабільності» та запроваджується спеціальна диверсійна операція як її складова, націлена на руйнацію державних структур України, опираючись на внутрішні резерви в українському суспільстві. Визначаються основні механізми впливу на владні структури. Зосереджується увага, що безпосередньо напередодні вторгнення на територію Криму здійснювався масований інформаційно-психологічний вплив на місцеве населення, військовослужбовців ЗСУ, правоохоронні органи тощо. Наголошується на взятті під контроль українського медіа-простору. Вказується, що в інформаційному просторі на Донбасі на початковому етапі російського військового вторгнення використовувалось кліше «Південний Схід», яке з 2017 року зміщується в бік «Новоросії», а згодом в конструкти «ЛНР-ДНР», що реально працювали, ідеологічну основу складають радянські стандарти та ідеї «руського мира», просувається ідея особливої донбаської ідентичності та її зв'язок з Росією.

Ключові слова: гібридна війна, інформаційна операція, стратегія керованого хаосу, інформаційно-психологічна операція, медіа-простір

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ-ХХІ століттях на зміну «конвенційній війні», «холодній війні» приходить новий вид глобального протистояння – гібридна війна. Гібридна війна в контексті російсько-українського протистояння стала викликом для всієї міжнародної спільноти і становить загрозу існуючому світовому порядку, Україна опинилась в буферній зоні глобального протистояння між Заходом та Росією. Серед основних складових – інформаційна є базою гібридної війни і потребує дослідження, аналізу, пошуку ефективних шляхів протистояння, донесення об'єктивної інформації в Україні та світі про реальний стан речей.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Концепція гібридної війни та її складових у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях представлена досить широко. Класиками теорії гібридної війни вважається американські дослідники Ф. Гофман¹, Дж. Мак'юен², Р. Вілкі³. Серед українських науковців фундаментальні

¹ Hoffman, F.G. (2007). Conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies Arlington, 72. Retrieved from http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/HybridWar_0108.pdf

² John, J. (March-April 2008). Mccuen Hybrid Wars. *Military Review*. Retrieved from

дослідження, які фактично писались по гарячих слідах, на місцевому ґрунті, в умовах активної російської гібридної війни проти України, належать Є. Магді⁴, В. Горбуліну⁵, Г. Перепелиці⁶, В. Головченку⁷, М. Дорошкю⁸, Ю. Офіцинському⁹. Серед нещодавніх праць варто виокремити роботи А. Хмель¹⁰, О. Звездової та О. Вакалюка¹¹.

Серед зарубіжних авторів, які долучились до висвітлення теми гібридної війни Росії проти України, і чий дослідження були опубліковані за кордоном і частково перевидані в Україні – Ю. Фельштинський та М. Станчев¹², А. Аржаковський¹³, М. Ван Херпен¹⁴, Ш. Марсі¹⁵, Х. Куромія¹⁶, Т. Кузьо¹⁷. Тобто, у вітчизняній та зарубіжній історіографії проблема гібридної війни Росії проти України досліджується досить ґрунтовно, проте російсько-українське протистояння продовжується і потребує подальшого вивчення та висвітлення, а також пошуку шляхів вирішення конфлікту.

Мета дослідження. З'ясувати та проаналізувати основні форми, методи та інструменти реалізації інформаційної війни Росії проти України як складової гібридної війни.

Методи та прийоми дослідження. Для забезпечення комплексного вивчення основних аспектів інформаційної війни в контексті російсько-українського протистояння використано системно-історичний метод. Він дає можливість досліджувати проблему та її складові як взаємопов'язану систему в конкретній історичній ситуації, визначити результати зовнішнього впливу ворожої держави на українське суспільство в різних сферах буття.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна складова є ключовою в гібридній війні Росії проти України, що була започаткована ще до прямого військового вторгнення, та поєдналась зі збройною агресією в подальшому, адаптуючись до поточних завдань і націлювалась на громадян усіх регіонів України, Росії та країн Європи, маючи різні цільові установки, що реалізуються через

https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/militaryreview/Archives/English/MilitaryReview_20080430_art017.pdf

³ Wilkie, R. (2009). Hybrid Warfare. Something Old, Not Something New. *Air & Space Power Journal*, 23 (4), 13–17. Retrieved from https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-23_Issue-1-4/2009_Vol23_No4.pdf

⁴ Магда, Є. (2017). *Гібридна війна. Вижити і перемогти*. К.: Віват, 304.

⁵ Горбуліна, В. (2017). *Світова гібридна війна: український фронт*. К.: Фоліо, 456; Горбуліна, В. (2015). *Донбас і Крим: ціна повернення*. К.: НІСД, 475.

⁶ Перепелиця, Г.М. (2015). *Україна-Росія: війна в умовах співіснування*. К.: СтилоС, 880.

⁷ Головченко, В., Дорошко, М. (2016). *Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження*. К.: Ніка-Центр, 183.

⁸ Дорошко, М. (2017). *Неоголошені війни Росії проти України у XX-на початку XXI століття: причини та наслідки*. К.: ДІА, 196; Дорошко, М., Балюк, В. (2018). *Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності*. К.: Ніка-Центр, 280.

⁹ Офіцинський, Ю. (2018). *Сучасна російсько-українська війна*. Ужгород: «Рік -У», 312.

¹⁰ Хмель, А. (2022). Боротьба із гібридними загрозами в ЄС (за нормативно-правовою базою Європейського Союзу). *Acta de Historia & Politica: Saeculum XX*, 4, 91-101.

¹¹ Звездова, О., Вакалюк, О. (2022). Стратегія забезпечення кібербезпеки в гібридній війні. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XX*, 4, 82-90.

¹² Фельштинський, Ю., Станчев, М. (2015). *Третя світова: Битва за Україну*. К.: Наш формат, 408.

¹³ Аржаковський, А. (2015). *Розбрат України з Росією: стратегія виходу з піке. Погляд з Європи*. Х.: Віват, 256.

¹⁴ Марсель, Х. ван Херпен (2015). *Війни Путіна. Чечня. Грузія. Україна*. Х.: Віват, 306.

¹⁵ Shore, M. (2018). *The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution*. The New Haven and London: Yale University Press, 320.

¹⁶ Хироакі, К. (2016). *Зрозуміти Донбас*. К.: Дух і Літера, 142.

¹⁷ Kuzio, T. (2017). *Putin's war against Ukraine. Revolution, nationalism, and Crime*. Toronto: Published in association with the Chair of Ukrainian Studies University of Toronto, 490.

ментально-психологічні впливи, суспільну свідомість. Головною метою інформаційної війни в Україні є знищення української державності, в Росії – виправдання дій російського керівництва з метою отримання підтримки з боку власних громадян, в Європі – дискредитація держави Україна, керівництва країни, її Збройних Сил, а якщо більш ширше, то і дискредитація ЄС, НАТО, європейських цінностей. Тобто інформаційна війна – це виклик для України та міжнародної спільноти, загроза міжнародному світовому порядку.

Не володіючи достатнім економічним, технологічним, військовим потенціалом (в меншій мірі) для ведення широкомасштабних військових дій, Росія, невілюючи цей дисбаланс, розгортає інформаційну війну, що не потребує значних фінансових ресурсів та потужної підтримки з боку держави. Достатнім є доступ до інформаційних мереж, інформаційні системи та експертизи, щоб розпочати наступальні інформаційні дії. Це війна без кордонів і чіткого визначення початку, через відсутність укладання договорів щодо ведення інформаційних боїв, а звідси – розуміння, що взагалі щось відбувається, тому втрачається відчуття загрози та потреба в мобілізації. Дає необмежену свободу дій: географічно безмежна, багато нових можливостей для шпигунської діяльності та тероризму, відсутність коаліції у боротьбі з супротивником – кожна країна залишається сам-на-сам в інформаційному протистоянні, а в міжнародному праві відсутні будь-які заборони та обмеження щодо ведення інформаційної війни.

Активній фазі гібридної агресії Росії проти України передувала інформаційна стратегічна операція, в основі якої була покладена доктрина «русского мира», серед складових якої пропагувалась ідея об'єднання православних в єдину цивілізацію на чолі з Росією (фактично реставрація Росії як імперії); в російському інформаційному просторі формувався образ «ворожої держави», в особі українців формувався образ ворога, використовуючи кліше «бандери», «фашисти», що нагнітало соціальний конфлікт між російськомовними та україномовними громадянами України та підводило Росію до стандартної підстави військової окупації: захист прав російськомовного населення.

Ключовими інформаційної стратегічної операції стали 2013-2014 роки. На 2013 рік це була «м'яка сила» спрямована на малоросійський соціум через культурні впливи, що сприяло закріпленню в українському суспільстві російських культурно-світоглядних цінностей, менталітету, відтворення малоросійської ідентичності:

1) тиражування російської поп-культури через телеканали, радіостанції, концертні зали, ресторани, кафе, дискотеки, транспортні засоби;

2) за сприяння фонду «Русский мир» (2007 р.) пропагування сприйняття російської мови як рідної для всіх українців та формування громадської думки про надання їй статусу державної;

3) насаджування переконань про спільне історичне коріння, братську єдність та взаємозалежність двох народів;

4) використання інтернет-ресурсів: русифікація інтернет-сайтів в Україні, популяризація російських мережевих ресурсів, активізація діяльності блогерів в необхідному контенті;

5) захоплення національного медіа-простору шляхом трансляції та поширення російських засобів інформації, а також трансляцією російського інформаційного продукту на українських телеканалах (Інтер, СТБ, ТРК «Україна»). До початку війни в Україну трансливали понад 80 телеканалів з РФ¹⁸, особлива увага в цей період зверталась на роз'яснення переваг інтеграції України з Росією та участі України в Митному союзі;

6) формування позитивного іміджу Росії та негативного іміджу України і Заходу, пропагування атрибутів російської державності, російських спецслужб, силових структур через фільми російських кіностудій;

¹⁸ Всеукраїнський інформаційний портал. Retrieved from <https://vv.org.ua/poslednie-novosti/nacrada-iz-tb-zaboronila-transljaciju-na-teritorii-ukraini-shhe-troh-rosijskih-telekanaliv/>

7) агентурна діяльність ФСБ при підтримці проросійських сил (бізнесових, політичних еліт, громадських організацій) в інформаційному полі України, зокрема, через Міжнародну академію козацтва, Національну раду козаків України, Всеукраїнський союз радянських офіцерів, Кримський козацький союз «Возрождение», Єкатеринославське козацтво, Об'єднану раду Українського закордонного козацтва, Координаційна рада російських організацій «Руське віче», Слобожанське козацтво, Український союз промисловців і підприємців України, Торгівельно-промислово палату України, Всеукраїнське об'єднання офіцерів – загальновійськовий союз України, які активно співпрацювали з автономною некомерційною організацією «Центр-Кремлівська стратегія»¹⁹;

8) релігійний чинник в особі УПЦ МП та Союзу православних громадян України.

Умови втрати Криму Україною закладались в українському інформаційному полі ще задовго до 2014 року, коли за роки незалежності представники Президента України в Криму та Севастополі опікувались в більшій мірі російськими національними інтересами, ніж українськими: а саме – поширенням російської культури, російськими школами та російськими ЗВО, пільгами та соціальним забезпеченням військовослужбовців Чорноморського флоту, надання державної підтримки проросійським організаціям під виглядом культурно-гуманітарного співробітництва, надання кримчанам російського громадянства. Це сприяло формуванню у свідомості жителів Криму відчуття спорідненості з російським етносом і сприйняття українського як чужорідного. І як результат, виховані в проросійському дусі кримчани поповнили проросійські організації та рухи, загони кримської самооборони з початком воєнної інтервенції Росії проти України.

З наближенням підписання Україною Угоди про асоціацію у Вільнюсі в листопаді 2013 р., початком Євромайдану у грудні 2013 р. стратегічна інформаційна операція переросла в «керовану нестабільність», шляхом провокування протестних рухів, «антимайданів» з вимогами проведення референдумів, федералізації України, приєднання до Росії, здійснюване російськими спецслужбами за підтримки Комуністичної партії України, Партії регіонів. Паралельно, маючи внутрішні резерви в Україні серед українського політикуму, російськими спецслужбами (ГРУ, ФСБ, СЗР РФ) запроваджується спеціальна диверсійна операція стратегічного характеру, націлена на руйнацію державних структур України, встановлення контролю над сектором безпеки та оборони, нейтралізацію їх дієздатності, створення системи політичного впливу на органи державної влади, активізації прихильників та витіснення противників участі України в російських інтеграційних об'єднаннях (Митний союз, Євразійський союз тощо). Основними механізмами впливу на владні структури були: дискредитація, силовий тиск, переконання, витіснення з керівних посад, просування та посилення позицій чиновників-прибічників приєднання України до Росії, моніторинг позицій українських чиновників, формування мережі прихильників проросійських реінтеграційних проектів, налагодження персональної роботи з парламентарями, формування міжфракційних депутатських груп, які б лобіювали російські інтеграційні проекти і інтереси. До роботи долучались бізнесмени як спонсори, журналісти.

За адміністрації президенства В. Януковича російські спецслужби значно розширили своє проникнення в СБУ, Службу зовнішньої розвідки, Міністерство Оборони України, МВС України. На посади призначались проросійські міністри, пріоритет надавався етнічним росіянам, частина з них перебували у родинних зв'язках з найвищими урядовцями РФ, займали відкриту антиукраїнську позицію 19 травня 2010 року між головою СБУ В. Хорошковським і директором ФСБ О. Бортніковим підписано угоду про повернення російських спецслужб в Крим²⁰, чим

¹⁹ Перепелиця, Г.М. (2015). *Україна-Росія: війна в умовах співіснування*. К.: «Стилос», 462.

²⁰ СБУ та ФСБ домовились про повернення російських контррозвідників в Крим. Retrieved

фактично легалізували їх діяльність та припинили стеження за ними. Офіційно прикриттям для проникнення російських спецслужб в безпековий сектор було співробітництво з українськими силовиками в боротьбі з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю та наркобізнесом. По-друге, СБУ за старою звичкою розглядалась як підрозділ ФСБ, зважаючи на давні зв'язки українських співробітників з російськими колегами по спільній службі в КДБ. Крок за кроком, В. Хорошковським, згодом О. Якименком, центральний апарат та регіональні управління СБУ в східному та південно-східному регіонах були передані під повний контроль ФСБ шляхом вербовки і підкупу, тому стає зрозумілим перехід регіонального управління СБУ на бік іноземної держави з початком окупації Криму російськими військовими. Після анексії Криму в материкову Україну прибуло 217 співробітників СБУ²¹, решта – 1402 поповнили список зрадників, який було розміщено на офіційному сайті СБУ від 26 березня 2016 р.²², тобто 86,4%, з яких 83% – офіцери²³ перейшли на бік ворога, забезпечивши відсутність супротиву цих відомств.

Паралельно з СБУ зазнала руйнації Служба зовнішньої розвідки України, керівництво якої займалося підривною діяльністю, що призводила до витоку на користь російських спецслужб інформації та втрати агентурних позицій України у світі. Це надавало можливість російським спецслужбам інспірувати погіршення відносин з країнами-партнерами (Польщею), не допускати зближення між Україною та Європейським Союзом, фізично знищувати українських державних діячів²⁴.

Безпосередньо напередодні вторгнення на територію Криму здійснювався масований інформаційно-психологічний вплив на місцеве населення, військовослужбовців ЗСУ, правоохоронні органи тощо. Були взяті під контроль місцеві ЗМІ, відключались і блокувались українське телебачення, радіо, Інтернет, працювало багато російських журналістів, а українські зазнавали переслідувань. У свідомості активно формувались образи хунти, фашистів і бандерівців в особі Майдану та нової влади в Україні як таких що становили загрозу для кримчан, а з іншого боку – образи рятівників та захисників в особі російських військових, тиражувались сепаратистські ідеї про необхідність проведення референдуму та права на самовизначення кримського народу.

Інформаційний супровід процесу воєнного вторгнення полягав у наполегливій агітації та підкупу щодо переходу українських державних службовців, військових, представників правоохоронних органів на бік Росії (нової кримської влади, збройних сил Криму, що легалізувало маріонетковий режим), прийняття російського громадянства, російськими ЗМІ створювалась атмосфера одностайної підтримки кримчанами повернення Криму в Росію під гаслом «Кримнаш» при паралельному блокуванні інформації, що подавалась українськими та міжнародними ЗМІ. Бажане видавалось за дійсність, миттєве реагування на події створювало ефект першості та ілюзію достовірності і правдивості інформації, а подання інформації у вигляді

from <https://ua.korrespondent.net/ukraine/1077912-sbu-i-fsb-domovilisya-pro-povernennya-rosijskih-kontrrozvidnikiv-v-krim>

²¹ Від офіцерів СБУ до «інтегралів»: кримське СБУ під час і після анексії Криму. Retrieved from <https://nationalcorps.org/vid-oficeriv-sbu-do-integraliv-krimske-sbu-pid-chas-i-pislya-aneksii-krimu/>

²² Список колишніх співробітників СБ України, які зрадили присязі і перейшли на бік ворога. Retrieved from <https://sbu.gov.ua/ua/news/1/category/21/view/586#.KLZOpmPF.dpbs>

²³ Від офіцерів СБУ до «інтегралів»: кримське СБУ під час і після анексії Криму. Retrieved from <https://nationalcorps.org/vid-oficeriv-sbu-do-integraliv-krimske-sbu-pid-chas-i-pislya-aneksii-krimu/>

²⁴ Павло Кириленко вимагає негайно перевірити факти підривної діяльності агентури російських спецслужб у Службі зовнішньої розвідки України. Retrieved from https://portsou.at.ua/news/pavlo_kirilenko_vimagae_negajno_pereviriti_fakti_pidrivnoji_dijalnos_ti_agenturi_rosijskikh_specsluzhb_u_sluzhbi_zovnishnoji_rozvidki_ukrajini/2013-09-02-2015

соціологічного дослідження чи новини знижувало критичність сприйняття. Ситуація в Криму представлялась як внутрішній конфлікт в Україні, заперечувались втручання та присутність Росії на півострові.

В інформаційному просторі на Донбасі на початковому етапі російського військового вторгнення використовувалось кліше «Південний Схід», у Харкові під егідою народного депутата від Партії Регіонів О. Царьова формується громадський рух «Юго-Восток», у Луганську – «Армия Юго-Востока», в мережевому середовищі – групи «Юго-Восток/Антимайдан». В Донецьку просувається ідея про особливу донбаську ідентичність, виникають незаконні військові формування «Народное ополчение Донбаса», організовуються мітинги під гаслами «Донбас – це Росія», зустрічі з російськими діячами культури, освіти, політиками.

Після публічного дискурсу з Володимиром Путіним 17 квітня 2017 року було запущене кліше «Новоросія»²⁵, що було використано згодом як наддержавне об'єднання новостворених республік, проголошене в травні 2014 р., незаконні військові формування на Донеччині дістали назву «армія Новоросії».

Проте реально прижились серед місцевого населення конструкти «ДНР» та «ЛНР» за очільників О. Захарченка та І. Плотницького, активно почали використовуватись ідеї боротьби простого народу (шаhtarів і трактористів) з київською фашистською хунтою та військових (ополченців), які захищають батьківщину від фашистів, тобто така близька тематика Другої світової війни поширювалась на сучасні події, лідери позиціонували себе як колишні польові командири, ходили у військовій формі, розмовляли простою мовою.

Зі зміною керівництва так званих ДНР та ЛНР в 2018 р. Д. Пушиліним та Л. Пасічником стали використовуватись цивільний радянський стиль кабінетного працівника – такий близький радянській частині жителів окупованих територій, копіюється російський формат спілкування з населенням, військова риторика змінилась тези про економічний розвиток республік, соціальну справедливість, боротьбу з корупцією тощо.

Таким чином, в інформаційному полі на окупованій частині Донецької та Луганської областей акцент робиться на регіональну ідентичність та непорушний зв'язок з Росією, радянські пролетарські стандарти про соціальну справедливість, гарне радянське життя в єдиній сім'ї народів, мілітаристську риторичку з опорою на Другу світову війну, славетну новітню історію, що знаходить свій прояв у боротьбі за незалежність так званих ДНР та ЛНР.

Інформаційна політика Росії на окупованих територіях реалізується через російського куратора так званих ДНР-ЛНР – помічника Президента РФ (Владислав Сурков, Дмитро Козак), Управління Президента РФ з питань прикордонного співробітництва, що опікувалось підготовкою та проведенням незалежних виборів на окупованих територіях, галузевих кураторів, наприклад, куратор-політтехнолог ЗМІ «Чайка» – Дмитро Конов²⁶. Створені також сепаратистські інформаційні управлінські структури аналогічні російським: Міністерство інформаційної політики ДНР, Міністерство зв'язку та масових комунікацій ЛНР відповідні Міністерству цифрового розвитку, зв'язку і масових комунікацій РФ, Федеральній агенції друку та масових комунікацій, а також центральна структура по управлінню теле- і радіоканалами, виданнями – ГТРК ЛНР (за аналогією з ВГТРК), Луганськ-24 (за аналогією з федеральним каналом Россия – 24. Сигнали українських каналів блокуються, але доступні основні російські канали²⁷.

²⁵ Прямая линия с Владимиром Путиным. *Официальный сайт Президента РФ*. Retrieved from <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/20796/work>

²⁶ Политтехнологи «Чайка» и «Патриот» работают в Донецке, получив согласие в Кремле. Retrieved from <https://novosti.dn.ua/news/285705-polyttekhnology-chayka-y-patryot-rabotayut-v-donecke-poluchyv-soglasye-v-kremle>; Названий новый куратор. Retrieved from «Л/ДНР» при Путіні <https://news.obozrevatel.com/ukr/russia/nazvanij-novij-kurator-ldnr-pri-putini.htm>

²⁷ Схемы и технологии основных информационных атак ЛНР. URL:

На території, підконтрольній так званій «ДНР» діє десять телеканалів, з них сім у підпорядкуванні Міністерства інформаційної політики «ДНР»: Авеста, Горловка-ТВ, 1 республиканский, ТВ-Сфера, ТТВ, МКТ, Юнион, три канали є приватними: Новороссия ТВ, Оплот ТВ, Оплот ТВ-2. Йому підпорядковуються також радіостанції Комета, Радио ТВ, Радио Республика, Пашино радио, Столица, випускається 17 газет – Голос республики, Дебальцевские вести, Донецк вечерний, Енакиевские вести, Знамя Победы, Кочегарка ДНР, Макеевский рабочий, Наше время, Новая жизнь, Новая нива, Новые горизонты, Новый Луч, Родина, Родное Приазовье, Снежанские новости, Торезский горняк, Ясиноватский вестник «ДНР»²⁸. Інформаційний вплив «ДНР» в мережевому середовищі здійснюється через соціальні мережі (ВКонтакте, наприклад), через сайти органів окупаційної влади та контролюється інформаційним агентством ДАН.

ЗМІ на окупованій території Луганської області менш розгалужене, приватні канали відсутні, Міністерству зв'язку та масових комунікацій «ЛНР» підпорядковується ГТРК «ЛНР», що єдине основні ЗМІ «ЛНР»: єдиний канал у сепаратистів – Луганськ-24, три місцеві радіостанції – Свое радио, Радио Республика, Победа, Радио Вести Плюс, місцеві комунальні газети – 14 з 35 підконтрольні Міністерству зв'язку та масових комунікацій, тому фінансуються державою, Республика, XXI столетие – вважаються офіційними друкованими органами «ЛНР», в інформаційному мережевому просторі особливо популярними є соціальні мережі (ВКонтакте, Однокласники, Facebook, Youtube, RSS-лента), працюють сайти органів влади «ЛНР», діє Луганський інформаційний центр, Молодіжне інформаційне агентство Исток, «ЛНР сегодня»²⁹.

У 2017 р. було створено Інтеграційний комітет «Россия-Донбасс», який очолив депутат Державної Думи РФ Андрій Козенко³⁰. Комітет займається інтеграцією Донецчини та Луганщини в «русский мир» в економічній, суспільно-політичній, освітній, культурній сферах шляхом проведення спільних свят, організації концертів російських співаків, гастролей російських театрів та пісенно-танцювальних колективів, організації зустрічей з російськими чиновниками, членами провладних громадських організацій, відрядженнями представників місцевих окупаційних адміністрацій до Росії, укладанням побратимських договорів між російськими та окупованими українськими містами та районами. Це, як правило – між містами Донбасу та анексованого Криму, що в документах фіксуються як російські регіони: Ялтою і Луганськом, Керчу і Макіївкою, Донецьком і Сімферополем, Свердловськом і Євпаторією³¹.

На базі центрів фонду «Русского мира», що були облаштовані ще до початку військового вторгнення, організуються лекції, наукові конференції, форуми при

https://www.ukrinform.ru/rubric-other_news/2045466-shemy-i-tehnologii-informacionnyh-atak-lnr.html

²⁸ Средства массовой информации Донецкой народной республики. *Официальный сайт Донецкая народная республика*. URL: <https://dnronline.su/sredstva-massovoi-informatsii-dnr/>

²⁹ Схемы и технологии основных информационных атак ЛНР. Retrieved from https://www.ukrinform.ru/rubric-other_news/2045466-shemy-i-tehnologii-informacionnyh-atak-lnr.html; ГТРК ЛНР. Retrieved from <https://gtrklnr.com/company>

³⁰ Захарченко з Плотніцьким почали інтегрувати ОРДЛО до Росії. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/28377669.html>

³¹ Города Крыма и Донбаса стали побратимами. Retrieved from [http://e-zdravnitsa.ru/index.php?area=1&p=news&newsid=18031](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:nLq4otGV_ywJ:https://ria.ru/20190118/1549572155.html+&cd=9&hl=uk&ct=clnk&gl=ua; Донецк и Симферополь – города-побратимы. Деловой Донбасс, 2017. 26 септя. Retrieved from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YYvTFqNv8TMJ:mer.govdnr.ru/index.php%3Foption%3Dcom_content%26view%3Darticle%26id%3D3446:donetsk-i-simferopol-goroda-pobratimy-delovoj-donbass-26-08-17%26catid%3D17%26Itemid%3D172+&cd=; Евпатория и луганский Свердловск стали побратимами. Retrieved from <a href=)

українських університетах, бібліотеках³². Це центр у Донецьку – при республіканській універсальній науковій бібліотеці імені Н.К. Крупської та мультимедіацентр при Донецькому університеті, в Горлівці при Інституті іноземних мов, в Луганську при республіканській універсальній науковій бібліотеці імені О.М. Горького, через які популяризується російська історія, література, культура, мова, історичні події подаються в російському ключі, просуваються ідеї спільності історії та культури Росії та Донбасу, самостійності Донбасу та його унікальності³³.

Інформаційна політика квазідержавних утворень в освітній сфері націлена перш за все на дітей та молодь. На окупованих територіях Донецької та Луганської областей шкільні навчальні програми були адаптовані відповідно до нових умов, орієнтуючись змістовно на радянську та російську ідеологію, відходячи від стандартів болонської системи та європейських стандартів, що закріплено в ухваленому новою владою Законі про освіту³⁴, який є калькою аналогічного закону РФ. Паралельно затверджується Концепція патріотичного виховання дітей та учнівської молоді³⁵, акцентований на військово-патріотичному вихованні.

На зміну історії України приходить Історія Отчезства, що є більш інтегрована в російську історію, по максимуму витісняються українські теми, багато акцентів на імперську та радянську добу – Донбас у ХІХ столітті, Жовтнева революція, Донецько-Криворізька республіка, партизанський рух, героїчні подвиги передовиків виробництва перших п'ятирічок – Микита Ізотов, Олексій Стаханов, Паша Ангеліна, Макар Мазай тощо. У меморизації пам'яті основний акцент робиться на радянських символах (Слава шахтарській праці, пам'ятник Артему, Савур-Могила). Було здійснено перехід на викладання російською мовою, збільшилась кількість годин на вивчення цієї мови та літератури до 5 годин на тиждень та зменшення обсягів викладання української мови та літератури до 1 години на тиждень. З'явилися нові навчальні предмети, що сприяють вкоріненню світоглядних орієнтирів окупаційної влади, зокрема – Уроки громадянськості Донбасу, який включає такі теми: Моя Батьківщина – Донецька Народна Республіка, Державні символи ДНР, Історія Донбасу – частина історії «руського миру» тощо.

Інтеграція вищої школи у російський простір відбувається: через складання ЄДЕ, що надає право вступу до вишів РФ; виші на окупованих територіях можуть видавати дипломи російського зразка; студентам вишів з окупованих територій надається право захищати дипломи при кафедрах російських університетів; виші з окупованих територій проходять акредитацію через Російську федеральну службу з нагляду у сфері освіти і науки; за посередництва Інтеграційного комітету та центру «Русского мира» старшокласники та студенти з окупованих територій долучаються до участі в конференціях, олімпіадах, фестивалях, що проводяться у вишах РФ; для викладачів он-лайн проводяться семінари та курси підвищення кваліфікації³⁶.

³² Фонд «Русский мир». Каталог русских центров. Украина. Retrieved from <https://russkiymir.ru/rucenter/catalogue.php>

³³ В Горловке продолжают обсуждать проблемы преподавания литературы. Фонд «Русский мир». Retrieved from <https://russkiymir.ru/news/246888/>; Столетие со дня основания Донецко-Криворожской советской республики отметили в Русском центре. Новости по теме. Фонд «Русский мир». Retrieved from <https://russkiymir.ru/news/237680/>

³⁴ Закон «Об образовании», № 55-ІНС (від 19.06.2015 р., в редакції станом на 31.03.2021 р.). Народный Совет ДНР: официальный сайт. Retrieved from www.dnrsovetsu.ru/zakon-dnr-ob-obrazovanii

³⁵ Приказ № 322 от 17.07.2015 «Об утверждении Концепции патриотического воспитания детей и учащейся молодежи». Министерство образования ДНР: официальный сайт. Retrieved from <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:b1XfhoVe-BoJ:old.mondnr.ru/%3Fp%3D28091+%cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

³⁶ Михаил Кушаков рассказал о роли России в развитии образования и науки в ДНР. Сайт «Русский центр». Retrieved from <http://russian-center.ru/mihail-kushakov-rasskazal-o-rol-i-rossii-v-razviti-i-obrazovaniya-i-nauki-v-dnr>

Для старшого покоління передбачені пільги та соціальні виплати крім традиційних видів допомоги (придбання вугілля для опалення будівлі, допомога сім'ям, людям з інвалідністю), з ідеологічних міркувань введена одноразова матеріальна допомога за «заподіяну в результаті агресії збройних сил та збройних формувань України»³⁷, та одноразову грошову допомогу «окремим категоріям громадян до Дня Перемоги у ВВВ 1941-1945 років»³⁸.

Висновки. Таким чином, інформаційна складова є ключовою гібридної війни Росії проти України, в основі якої покладена доктрина «руського мира», що націлюється на закріплення в українському суспільстві російських культурно-світоглядних цінностей, менталітету, відтворення малоросійської ідентичності. Тим самим знищення України як держави та суб'єкта міжнародного права. Упродовж останніх 9 років впровадження так званого «руського мира» активно відбувалося на окупованих Росією українських територіях, шляхом поширення засад цієї доктрини через усі можливі мас-медіа. Основні механізми інформаційно-психологічного впливу активно застосовувалися на місцеве населення, військовослужбовців ЗСУ, правоохоронні органи тощо. Як наслідок, сьогодні ми бачимо жахливі результати цього впливу. Тому, головним завданням нашої держави у війні з російським агресором є не лише військова перемога, але й сприяння переосмисленню населення України про Росію як жахливу, небезпечну, варварську країну, для якої життя людини – це ніщо.

REFERENCES

- Arzhakovskiy, A.** (2015). *Rozbrat Ukrainy z Rosiieiu: stratehiia vykhodu z pike. Pohliad z Yevropy*. [Ukraine's discord with Russia: a strategy for getting out of pique. A view from Europe]. Kharkiv: Vivat. [in Ukrainian].
- Donetsk i Simferopol – goroda-pobratimyi – Delovoy Donbass [Donetsk and Simferopol – sister cities – Business Donbass]. (2017, August). Retrieved from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YYvTFqNv8TMJ:mer.gov.dnr.ru/index.php%3Foption%3Dcom_content%26view%3Darticle%26id%3D3446:donetsk-i-simferopol-goroda-pobratimy-delovoj-donbass-26-08-17%26catid%3D17%26Itemid%3D172+&cd= [in Russian].
- Doroshko, M.** (2017). *Neoholosheni viiny Rosii proty Ukrainy u XX – na pochatku XXI stolittia: prychnyny ta naslidky*. [Undeclared wars of Russia against Ukraine in the 20th and early 20th centuries: causes and consequences]. K.: DIA. [in Ukrainian].
- Doroshko, M. & Baliuk, V.** (2018). *Hibrydna viina Rosii proty Ukrainy pislia Revoliutsii hidnosti*. [Russia's hybrid war against Ukraine after the Revolution of Dignity]. K.: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].
- Felshtynskiy, Yu. & Stanchev, M.** (2015). *Tretia svitova: Bytva za Ukrainu*. [The Third World War: The Battle for Ukraine]. K.: Nash format. [in Ukrainian].
- Fond «Russkiy mir». Katalog russkih tsentrov. Ukraina. [Catalog of Russian centers.

37. Об утверждении порядка выплаты единовременной компенсации за вред жизни и здоровью граждан, причиненный в результате агрессии Вооруженных Сил и вооруженных формирований Украины против мирных граждан в Луганской Народной Республике. 23 февраля 2017 г. *Министерство труда ЛНР: официальный сайт*. Retrieved from <https://mintrudlnr.su/news/682-ob-utverzhdenii-poryadka-vyplaty-edinovremennoy-kompensacii-za-vred-zhizni-i-zdorovyu-grazhdan-prichinenny-v-rezultate-agressii-vooruzhennyh-sil-i-voorzhenyih-formirovaniy-ukrainy-protiv-m.html>

38. О выплате разовой денежной помощи отдельным категориям граждан, проживающим на территории Луганской Народной Республики, ко Дню Победы в Великой Отечественной Войне 1941–1945 годов в 2018 году. *Министерство труда ЛНР: официальный сайт*. Retrieved from <https://mintrudlnr.su/docs/691-o-vyplate-razovoy-denezhnoy-pomoschi-otdelnym-kategoriyam-grazhdan-prozhivayuschim-na-territorii-luganskoy-narodnoy-respubliki-ko-dnyu-pobedy-v-velikoy-otechestvennoy-voyne-19411945-godov-v-.html>

- Ukraine]. Retrieved from <https://ruskiymir.ru/rucenter/catalogue.php> [in Russian].
- Fond «Russkiy mir». Stoletie so dnya osnovaniya Donetsko-Krivorozhskoy sovetskoy respubliki otmetili v Russkom tsentre. Novosti po teme. [The centenary of the founding of the Donetsk-Krivoy Rog Soviet Republic was celebrated in the Russian Center. Related news]. Retrieved from <https://ruskiymir.ru/news/237680/> [in Russian].
- Fond «Russkiy mir». V Gorlovke prodolzhayut obsuzhdad problemye prepodavaniya literaturyi. [In Gorlovka, the problems of teaching literature continue to be discussed]. Retrieved from <https://ruskiymir.ru/news/246888/> [in Russian].
- Goroda Kryima i Donbasa stali pobratimami. [The cities of Crimea and Donbass became sister cities]. Retrieved from <https://sbu.gov.ua/ua/news/1/category/21/view/586#.KLZoPmPF.dpbs>. [in Russian].
- GTRK LNR. Retrieved from <https://gtrklnr.com/company> [in Russian].
- Evpatoriya i luganskiy Sverdlovsk stali pobratimami. [Evpatoria and Lugansk Sverdlovsk became twin cities]. Retrieved from <http://e-zdravnitsa.ru/index.php?area=1&p=news&newsid=18031> [in Russian].
- Hoffman, Frank G.** (2007, December). *Conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars*. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies Arlington. Retrieved from http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/HybridWar_0108.pdf [in English].
- Holovchenko, V. Doroshko, M.** (2016). *Hibrydna viina Rosii proty Ukrainy: istoryko-politychne doslidzhennia*. [Russia's hybrid war against Ukraine: a historical and political study]. K.: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].
- Horbulina, V.** (2015). Donbas i Krym: tsina povnennia. [Donbas and Crimea: the price of return]. Kyiv. NISD. [in Ukrainian].
- John, J.** (2008, March-April). Mccuen Hybrid Wars. *Military Review*. Retrieved from https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20080430_art017.pdf [in English].
- Khiroaki, K.** (2016). *Zrozumity Donbas*. [To understand Donbas]. K.: Dukh i Litera. [in Ukrainian]
- Khmel, A.** (2022). Borotba iz hibrydnymy zahrozamy v YeS (za normatyvno-pravovoiu bazoiu Yevropeiskoho Soiuzu). [Combating hybrid threats in the EU (by the European Union regulation and legal framework)]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XX*, 4, 91-101. [in Ukrainian].
- Kuzio, T.** (2017). *Putin's war against Ukraine. Revolution, nationalism, and Crime*. Toronto: Published in association with the Chair of Ukrainian Studies University of Toronto. [in English].
- Mahda, Ye.** (2015). *Hibrydna viina. Vyzhyty i peremohty*. [Hybrid war. Survive and win]. Kyiv. Vivat. [in Ukrainian].
- Marsel, Kh. van Kherpen.** (2015). *Viiny Putina. Chechnia. Hruzia. Ukraina*. [Putin's wars. Chechnya. Georgia. Ukraine.]. Kharkiv. Vivat. [in Ukrainian].
- Sayt «Russkiy tsentr». Mihail Kushakov rasskazal o roli Rossii v razvitii obrazovaniya i nauki v DNR. [Mikhail Kushakov spoke about the role of Russia in the development of education and science in the DPR]. Retrieved from <http://russian-center.ru/mihail-kushakov-rasskazal-o-rol-i-rossii-v-razvitii-obrazovaniya-i-nauki-v-dnr> [in Russian].
- Nazvaniy noviy kurator. «L/DNR» pri Putini. [«L/DNR» under Putin]. Retrieved from <https://news.obozrevatel.com/ukr/russia/nazvanij-novij-kurator-ldnr-pri-putini.htm> [in Ukrainian].
- Ofitsynskiy, Yu.** (2018). *Suchasna rosiisko-ukrainska viina*. [Modern Russian-Ukrainian war]. Uzhhorod: «Rik -U». [in Ukrainian].
- Ofitsialniy sayt Donetskaya narodnaya respublika. Sredstva massovoy informatsii Donetskoy narodnoy respubliki. [Mass media of the Donetsk People's Republic].

- Retrieved from <https://dnronline.su/sredstva-massovoi-informatsii-dnr/> [in Russian].
- Ofitsialnyiyy sayt Ministerstva truda LNR. (2017, February). Ob utverzhdenii poryadka vyplaty edinovremennoy kompensatsii za vred zhizni i zdorovyu grazhdan, prichinennyiy v rezultate agressii Vooruzhennyih Sil i vooruzhennyih formirovaniy Ukrainy protiv mirnyih grazhdan v Luganskoj Narodnoy Respublike. [On approval of the procedure for paying lump-sum compensation for harm to the life and health of citizens caused as a result of the aggression of the Armed Forces and armed formations of Ukraine against civilians in the Lugansk People's Republic. February 23, 2017]. Retrieved from <https://mintrudlnr.su/news/682-ob-utverzhdenii-poryadka-vyplaty->
- Ofitsialnyiyy sayt Ministerstva obrazovaniya DNR. (2015). Prikaz «Ob utverzhdenii Kontseptsii patrioticheskogo vospitaniya detey i uchashesysya molodyozhi» 322. [Order «On Approval of the Concept of Patriotic Education of Children and Students» 322]. Order Retrieved from <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:b1XfhoVe-BoJ:old.mondnr.ru/?p=28091&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> [in Russian].
- Ofitsialnyiyy sayt Ministerstva truda LNR. O vyplate razovoy denezhnoy pomoschi otdelnyim kategoriyam grazhdan, prozhivayuschim na territorii Luganskoj Narodnoy Respubliki, ko Dnyu Pobedyi v Velikoy Otechestvennoy Voyne 1941–1945 godov v 2018 godu. [On the payment of one-time financial assistance to certain categories of citizens living on the territory of the Lugansk People's Republic on the Day of Victory in the Great Patriotic War of 1941–1945 in 2018.]. Retrieved from <https://mintrudlnr.su/docs/691-o-vyplate-razovoy-denezhnoy-pomoschi-otdelnym-kategoriyam-grazhdan-prozhivayuschim-na-territorii-luganskoj-narodnoy-respubliki-ko-dnyu-pobedy-v-velikoy-otechestvennoy-voyne-1941-1945-godov-v-.html> [in Russian].
- Ofitsialnyiyy sayt Prezidenta RF. Pryamaya liniya s Vladimirom Putinyim. [Direct line with Vladimir Putin]. Retrieved from <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/20796/work> [in Russian].
- Pavlo Kyrylenko vymahaie nehaino pereviryty fakty pidryvnoi diialnosti ahentury rosiiskykh spetssluzhb u Sluzhbi zovnishnoi rozvidky Ukrainy. [Pavlo Kyrylenko demands to immediately verify the facts of the underground activity of the Russian special services agency in the Foreign Intelligence Service of Ukraine]. (2015) Retrieved from https://portsou.at.ua/news/pavlo_kirilenko_vimagae_negajno_pereviriti_fakti_pi_drivnoji_dijalnosti_agenturi_rosijskikh_speclsluzhb_u_sluzhbi_zovnishnoji_rozvidki_ukrajini/2013-09-02-2015 [in Ukrainian].
- Perepelytsia, H.M.** (2015). *Ukraina-Rosii: viina v umovakh spivisnuvannia*. [Ukraine-Russia: war in conditions of coexistence]. Kyiv. Stylos. [in Ukrainian].
- Polittehnologi «Chayka» i «Patriot» rabotayut v Donetske, poluchiv soglasie v Kremlje. [Political technologists «Chaika» and «Patriot» are working in Donetsk, having received the consent of the Kremlin]. Retrieved from <https://novosti.dn.ua/news/285705-polyttekhnology-chayka-y-patryot-rabotayut-v-donecke-poluchyv-soglasye-v-kremlje> [in Russian].
- SBU ta FSB domovylys pro povernennia rosiiskykh kontrrozvidnykiv v Krym. [The Security Service of Ukraine and the Federal Security Service of Russia agreed on the replenishment of Russian counterintelligence agents in Crimea]. Retrieved from <https://ua.korrespondent.net/ukraine/1077912-sbu-i-fsb-domovylisya-pro-povernennya-rosijskih-kontrrozvidnykiv-v-krim> [in Ukrainian].
- Shemy i tehnologii osnovnyih informatsionnyih atak LNR. Retrieved from https://www.ukrinform.ru/rubric-other_news/2045466-shemy-i-tehnologii-informacionnyh-atak-lnr.html [in Russian].
- Shore, M.** (2018). *The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution*. The New

- Haven and London: Yale University Press. [in English].
- Spysok kolyshnykh spivrobotnykiv SB Ukrainy, yaki zradyly prysiazi i pereishly na bik voroha. Retrieved from <https://sbu.gov.ua/ua/news/1/category/21/view/586#.KLZoPmPF.dpbs> [in Ukrainian].
- Vid ofitseriv SBU do «intehraliv»: krymske SBU pid chas i pislia aneksii Krymu. [From the Security Service of Ukraine officers to «integrals»: the Crimean Security Service of Ukraine during and after the annexation of Crimea]. Retrieved from <https://nationalcorps.org/vid-oficeriv-sbu-do-integraliv-krymske-sbu-pid-chas-i-pislya-aneksii-krymu/> [in Ukrainian].
- Vseukrainskyi informatsiinyi portal. Retrieved from <https://vv.org.ua/poslednie-novosti/nacrada-iz-tb-zaboronila-transljaciju-na-teritorii-ukraini-shhe-troh-rosijskih-telekanaliv/> [in Ukrainian].
- Wilkie, R.** (2009). Hybrid War. Something Old, Not Something New. *Air & Space Power Journal*, 23(4), 13–17. Retrieved from https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-23_Issue-1-4/2009_Vol23_No4.pdf [in English].
- Zakharchenko z Plotnitskym pochaly intehruvaty ORDLO do Rosii. [Zakharchenko and Plotnitsky began to integrate ORDLO into Russia]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/28377669.html> [in Ukrainian].
- Zakon «Ob obrazovanii», 55-INS vid 19.06.2015, v redaktsiYi stanom na 31.03.2021. [Law «On Education», 55-INS, type 06/19/2015, as amended by the camp on 03/31/2021.]. *Ofitsialnyiy sayt Narodnogo Soveta DNR*. Retrieved from www.dnrsovetsu/zakon-dnr-ob-obrazovanii. [in Russian].
- Zvezdova, O. & Vakalyuk, O.** (2022). Stratehiia zabezpechennia kiberbezpeky v hibrydnii viini. [Cyber security strategy in hybrid war]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XX*, 4, 82–90. [in Ukrainian].

Nataliia Kravchenko,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8776-000X>

Information Component as a key aspect of Hybrid War

The article is devoted to the research of the key sphere of the hybrid Russian-Ukrainian confrontation – the informational component. The main phases of Russian aggression are defined. It is emphasized that the active phase of Russian aggression was preceded by a strategic information operation based on the doctrine of «Russian world» and «soft power». With the approaching signing of the Association Agreement by Ukraine in Vilnius in November 2013, the beginning of the Euromaidan in December 2013, the strategic information operation turns into a strategy of «managed instability» and a special sabotage operation is introduced as its component, aimed at the destruction of the state structures of Ukraine, relying on internal reserves in Ukrainian society.

The main mechanisms of influence on power structures are determined: discrediting, force pressure, persuasion, displacement from leadership positions, promotion and strengthening of the positions of officials who support Ukraine's accession to Russia, monitoring the positions of Ukrainian officials, forming a network of supporters of pro-Russian reintegration projects, establishing personal work with parliamentarians, the formation of inter-factional parliamentary groups that would lobby for Russian integration projects and interests.

Attention is focused on the fact that immediately before the invasion of the territory of Crimea, massive informational and psychological influence was exerted on the local population, military personnel of the Armed Forces, law enforcement agencies, etc. It is

emphasized that the Ukrainian media space has been taken under control, the image of the hostile Kyiv fascist junta and the bright image of the Russian military defender is formed in the mind, the idea of the need for a referendum and the right to self-determination of the Crimean people is thrown in, the situation in Crimea was presented as an internal conflict in Ukraine, interference was denied and Russia's presence on the peninsula.

It is indicated that in the information space in the Donbass at the initial stage of the Russian military invasion, the cliché «Southeast» was used, which since 2017 has shifted towards «Novorossiya», and later in the constructs «LNR-DNR», which really worked, the ideological basis of the Soviet standards and ideas of the «Russian world», the idea of a special Donbas identity and its connection with Russia is promoted.

Keywords: *hybrid war, information operation, strategy of controlled chaos, information-psychological operation, media space*